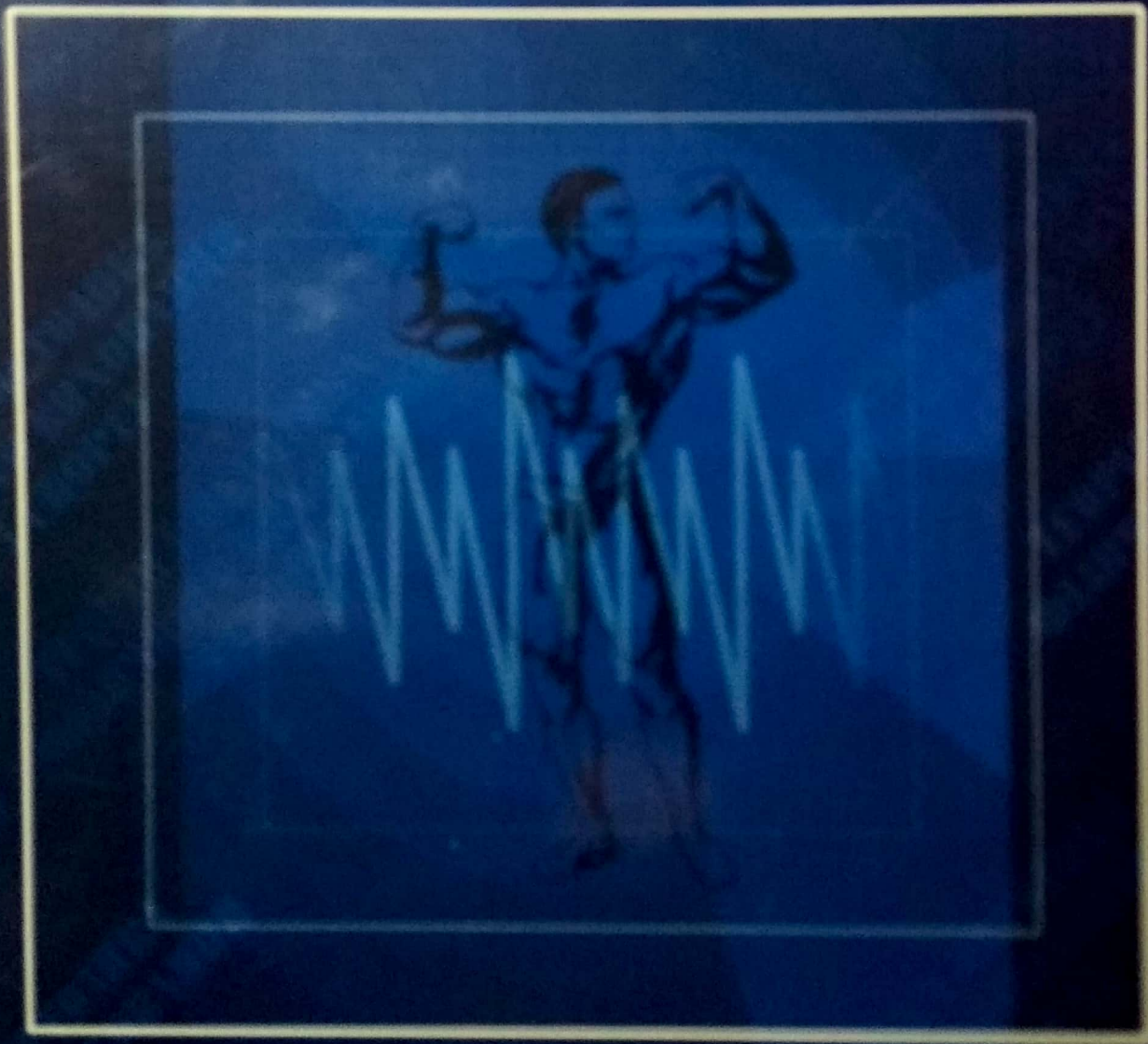

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

Науково-теоретичний журнал

3.2011

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ

- Александр Антонюк*
Особливості техніки рухових дій при виконанні ривка важкоатлеток високої кваліфікації різних соматотипів
- 7 *Богдан Балан*
Особливості підготовки футболістів 19—21-річного віку на етапі переходу до професійних команд
- 11 *Ольга Борисова*
Правові відносини та особливості ринку праці в сучасному тенісі
- 16 *Володимир Гамалій, Андрій Бакум*
Техніко-тактичні дії рапіристів високої кваліфікації в умовах змагань
- 20 *Алла Хохла*
Міжкваліфікаційні відмінності рівня фізичної підготовленості фехтувальників-шпажистів
- 24 *Андрій Шевченко*
Особливості тренувального процесу юних футболістів на етапі початкової підготовки з урахуванням їх біологічного розвитку
- 28 *Владимир Юн*
Усовершенствование технической подготовки квалифицированных боксеров на предсоревновательном этапе

ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ, ФІТНЕС І РЕКРЕАЦІЯ. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ. ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ

- 31 *Олена Андрєєва, Віталій Кашуба*
Пріоритетні напрями наукових досліджень сфери фізичної рекреації
- 36 *Олег Вареник*
Умови розвитку організаційної взаємодії у системі спорту для всіх на муніципальному рівні
- 40 *Марина Василенко, Анастасія Воробйова*
Психосоматичний підхід до програмування фізкультурно-оздоровчих занять
- 43 *Юрій Васьков*
Джерела і фактори проектування змісту фізкультурної освіти в загальноосвітньому навчальному закладі
- 48 *Наталія Ковальова*
Організація рекреаційно-оздоровчої діяльності старшокласників у позаурочний час
- 52 *Ірина Лисак*
Потреба школярів у фізичній культурі як засобі збереження здоров'я
- 55 *Ольга Марченко, Всеволод Манжуловський, Іван Лукасевич*
Теоретичні й методичні аспекти підготовки студентів-реабілітологів для проведення клінічної практики у хірургічній клініці

"Теорія і методика фізичного виховання і спорту" — науково-теоретичний журнал для фахівців у сфері фізичної культури і спорту — наукових працівників, викладачів ВНЗ, тренерів, докторантів, аспірантів, студентів, спортсменів.

Науковий консультант
В. М. Платонов, д-р пед. наук

Головний редактор
Ю. М. Шкрібтій, д-р наук з фіз. виховання і спорту

Заступник головного редактора
О. В. Андрєєва, канд. наук з фіз. виховання і спорту

Редакційна колегія:
М. М. Булатова, д-р пед. наук
Л. В. Волков, д-р пед. наук
В. І. Воронова, канд. пед. наук
В. В. Гамалій, канд. пед. наук
В. М. Гордієнко, д-р мед. наук
Л. О. Драгунов, канд. пед. наук
М. В. Дутчак, д-р наук з фіз. виховання і спорту

А. Ю. Дяченко, д-р наук з фіз. виховання і спорту
В. М. Ільїн, д-р біол. наук
В. О. Кашуба, д-р наук з фіз. виховання і спорту
Г. В. Коробейніков, д-р біол. наук
К. Коханович, д-р наук з фіз. виховання і спорту
Т. Ю. Круцевич, д-р наук з фіз. виховання і спорту
Г. А. Лісенчук, д-р наук з фіз. виховання і спорту
О. К. Марченко, канд. пед. наук
Ю. П. Мічуда, д-р наук з фіз. виховання і спорту
І. І. Пархотік, д-р мед. наук
С. Савчин, д-р наук з фіз. виховання і спорту
М. М. Філіппов, д-р біол. наук
Л. Г. Шахліна, д-р мед. наук
О. А. Шинкарук, канд. пед. наук

УМОВИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОМУ У СИСТЕМІ СПОРТУ ДЛЯ ВСІХ НА МУНІЦИПАЛЬНОМУ РІВНІ

Олег Вареник

Резюме. Рассмотрены вопросы становления и развития современной системы спорта для всех в Украине. Определены условия ее формирования на муниципальном уровне. Осуществлен анализ ведомственной принадлежности субъектов системы спорта для всех и условий их взаимодействия.

Summary. The paper examines the problems of formation and analyses the development of modern system "sport for all" in Ukraine. The conditions of system formation on the municipal level are defined. Affiliation of the subjects of the system "Sport for all" and conditions of their interaction is analysed.

Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень і публікацій, зв'язок із науковими та практичними завданнями. У сучасній науці багато праць присвячено вивченню проблем історії, ідеології, організації спорту для всіх як соціального явища та соціальної системи у нашій країні. Результати наукових досліджень подано в роботах В. М. Платонова, М. М. Булатової, М. В. Дутчака, О. М. Жданової, Л. В. Волкова, О. М. Вацеби, А. О. Кухтія та ін. Однак поза увагою вчених залишається питання оптимізації організаційної взаємодії між суб'єктами цієї системи. Особливого вивчення потребує проблема налагодження таких взаємовідносин на міжвідомчому рівні.

Тривалий час історична і спортивна науки трактували особливості розвитку українського спорту упереджено, допускаючи замовчування і фальсифікації. Виникла необхідність в узагальнюючому аналізі процесу становлення і розвитку сучасного фізкультурно-спортивного руху в Україні та його теоретичного обґрунтування [10].

Для удосконалення форм рухової активності населення на місцях, оптимізації організаційної взаємодії між різними суб'єктами системи спорту для всіх, вважаємо за необхідне вивчити особливості становлення і розвитку вітчизняної системи залучення населення до фізкультурно-оздоровчої діяльності на муніципальному рівні. Для цього необхідно розглянути умови, які передували їй виникненню, і особливості подальшого формування, а також здійснити аналіз відомчої належності та форм власності суб'єктів системи спорту для всіх, охарактеризувати особливості організаційної взаємодії між ними. Спорт для всіх розглядається вченими як складна, відкрита, багатofункціональна, самостійна соціальна система, у якій взаємодіють різні соціальні інститути суспільства, орієнтовані (кожен окремо і всі разом)

на створення умов та реалізацію завдань формування здорового способу життя населення [8].

Дослідження виконано згідно зі Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури та спорту на 2011–2015 рр. Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України за темою 3.9 "Удосконалення наукових засад спорту для всіх, фітнесу та рекреації" (номер держреєстрації 0111U001735).

Мета дослідження — визначити специфіку становлення і розвитку системи спорту для всіх в Україні, а також охарактеризувати умови оптимізації організаційної взаємодії між різними суб'єктами цієї системи на муніципальному рівні.

Методи дослідження: аналіз спеціальної літератури і документів, ретроспективний аналіз, системний аналіз, метод порівняння та зіставлення.

Результати дослідження та їх обговорення.

Вітчизняна система фізичного виховання різних груп населення на межі ХХ і ХХІ ст. зберегла багато традицій колишньої "радянської масової фізичної культури", характерною ознакою якої була орієнтація на інтереси держави (забезпечення високопродуктивної трудової діяльності та обороноздатності), а не на інтереси конкретної людини (збереження здоров'я, профілактика захворювань і активне дозвілля). Існувала авторитарна модель розвитку зазначеного напряму спортивної практики [2].

Водночас у радянський період було накопичено неабиякий досвід формування організаційної структури фізкультурно-спортивного руху, розвитку програмно-нормативних основ фізичного виховання і спорту, а також організаційної взаємодії між різними суб'єктами цього виду діяльності. Дуже важливо, на наш погляд, у процесі перебудови сучасної системи спорту для всіх зберегти його найкращі досягнення і адаптувати їх до сучасних умов [1].

Зокрема в середині XX ст. було визначено й обґрунтовано такі основні поняття, як колектив фізичної культури, спортивний клуб, фізкультурна робота за місцем проживання і в місцях масового відпочинку з різними верствами населення [5].

На жаль, більшість рішень керівних органів СРСР відносно сфери фізичної культури і спорту, які тим чи іншим чином були покликані покращувати стан справ у цій сфері та реально нести суспільну користь, переважною мірою мали декларативний характер та істотно не впливали на поліпшення ситуації. Уявне зростання кількості залучених громадян до спортивних занять, зазвичай, ніколи не відповідало рівню здоров'я населення.

У 1990-х роках в Україні покладено початок формуванню індустрії фітнесу, яка ґрунтувалася на діяльності переважно приватних фізкультурно-оздоровчих організацій: фітнес-клубів, фітнес-центрів, спортивно-оздоровчих комплексів тощо. Кращі з них зуміли залучити частину найбільш кваліфікованих вітчизняних фахівців, створити сучасну матеріально-технічну базу, забезпечити застосування новітніх технологій у зазначеній сфері. Незважаючи на це, ринок фітнес-послуг в Україні і сьогодні потребує удосконалення, особливо в частині, що стосується структури його взаємозв'язків з іншими суб'єктами, в тому числі й на міжвідомчому рівні [2–4].

На початку XXI ст., як відзначає М. В. Дутчак, в результаті плідної співпраці науковців із державними органами і громадськістю, в Україні було створено передумови для формування системи спорту для всіх, що базуються на концепції гуманізму.

У період із 2002 по 2004 р. вітчизняними фахівцями було підготовлено проект Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту, а після проходження широкої суспільної і наукової експертизи у вересні 2004 р. затверджено Президентом України [6].

На підтримку Національної ради з питань фізичної культури і спорту за дорученням Президента України було розроблено проект, а 15 листопада 2006 р. затверджена урядом України Державна програма розвитку фізичної культури і спорту в Україні на 2007–2011 рр.

Зазначені заходи стратегічного характеру стали поштовхом для розвитку системи спорту для всіх і на муніципальному рівні.

Суб'єктами державного управління спортом для всіх на місцевому рівні є управління (відділи, комітети) з фізичної культури і спорту виконавчих комітетів міських рад. Вони реалізують ряд управлінських функцій, серед яких ключову позицію в контексті нашого дослідження за-

ймає координація діяльності підприємств, установ, організацій всіх форми власності, зацікавлених в розвитку фізичної культури і спорту, і залучення позабюджетних засобів для реалізації програм і заходів, спрямованих на розвиток спорту для всіх [7, 9].

На основі розроблених і впроваджених базових заходів стратегічного характеру виникла необхідність створення і реалізації соціального проекту щодо створення мережі закладів спорту для всіх в Україні. Сьогодні така мережа працює і розвивається у вигляді системи центрів фізичного здоров'я населення “Спорт для всіх”. Основним завданням таких центрів, які визначені у відповідних нормативно-правових документах, є забезпечення залучення населення до рухової активності на гуманістичних принципах з урахуванням потреби громадян в оздоровчих послугах за місцем проживання і в місцях масового відпочинку.

Центри здійснюють свою роботу на фізкультурно-оздоровчих і спортивних спорудах комунальної форми власності, в тому числі й на об'єктах навчальних закладів, а також на спортивних майданчиках і спорудах за місцем проживання та в місцях масового відпочинку населення. На договірних принципах центри можуть використовувати інші фізкультурно-оздоровчі і спортивні споруди.

Діяльність місцевих центрів “Спорт для всіх” не може розглядатись ізольовано від інших суб'єктів системи спорту для всіх, що досить часто підпорядковані іншим відомствам (освіта, охорона здоров'я, житлово-комунальний комплекс тощо). Аналогічно й система спорту для всіх є невід'ємною частиною соціальної інфраструктури муніципального рівня.

Наприклад, до суб'єктів, що відносяться до системи освіти, слід віднести навчальні заклади, клуби оздоровчої спрямованості, які створюються і функціонують при них, позашкільні заклади освіти, інші установи.

Окрема роль навчальним закладам відводиться в підготовці та підвищенні кваліфікації кадрів системи спорту для всіх.

Взаємодія із закладами охорони здоров'я є абсолютно необхідною в процесі встановлення медичних норм для занять спортом для всіх, в організації диспансерних оглядів осіб, залучених до рухової активності під час дозвілля, діагностиці рівня їх фізичного здоров'я. Допомога медичних працівників може бути корисною в процесі реабілітації інвалідів засобами фізичної культури і спорту.

З точки зору використання рухової активності як засобу профілактики захворювань, закладам, які надають послуги первинної медико-санітарної допомоги (зокрема дільничним поліклі-

нікам, закладам сімейної медицини) відводиться особлива роль у системі спорту для всіх. Водночас недостатньо реалізовано вважасмо практику залучення до занять систематичною руховою активністю людей після одужання.

Суб'єкти системи спорту для всіх, які на муніципальному рівні входять до складу житлово-комунального господарства, покликані забезпечувати проведення інвентаризації, подальше якісне утримання існуючих спортивних споруд за місцем проживання, а також створення нових об'єктів.

Парки та інші рекреаційні об'єкти, що підпорядковані органам культури, також володіють відповідною базою, яка може використовуватися для проведення фізкультурно-спортивних заходів і регулярних оздоровчих занять, також повинні зайняти чільне місце в системі спорту для всіх на муніципальному рівні.

Очевидною є необхідність вивчення умов і організації взаємодії з іншими суб'єктами, інтеграція діяльності з якими може в перспективі принести користь у процесі подальшого розвитку системи спорту для всіх на місцевому рівні (засоби масової інформації, виробничі підприємства, громадські організації тощо). Особливе місце повинно відводитись взаємодії з органами місцевого самоврядування.

В сучасній соціології пропонується така класифікація соціальних інститутів залежно від галузевої приналежності та функцій, які вони виконують на муніципальному рівні:

- реляційні інститути — визначають рольову структуру суспільства за різноманітними критеріями (школа, інститут; пенсійний фонд, сім'я тощо);
- регулятивні — встановлюють дозволені суспільством межі дій та санкцій, тобто всі механізми соціального контролю (парламент, житлово-побутові служби, міліція, суд, армія тощо);
- культурні інститути, пов'язані з ідеологією, релігією, мистецтвом (партії, церква, музичні спілки та інші заклади мистецтва) [8].

Сьогодні суб'єкти системи спорту для всіх на місцевому рівні мають приватну або держав-

ну (муніципальну) форму власності. Державного сектора відносяться підприємства в сфері індустрії (фітнес-клуби, фітнес-центри, спортивно-оздоровчі комплекси), громадські організації фізкультурно-спортивного спрямування, приватні підприємці — фізичні особи тощо. У власності ці підприємства — фізичні особи тощо. У власності ж муніципальних утворень знаходиться інша велика частина суб'єктів. Вони представлені закладами сфери фізичної культури і спорту, охорони здоров'я, освіти, житлово-комунального господарства, культури та ін. [5].

Висновки. Таким чином, аналіз наукової літератури показав, що сьогодні в Україні створені умови для подальшого розвитку системи спорту для всіх на муніципальному рівні. Прийняті необхідні заходи стратегічного характеру, сформована нормативно-правова база, яка визначає державну політику у сфері здорового способу життя, реалізується соціальний проект щодо створення мережі центрів фізичного здоров'я населення "Спорт для всіх".

Ретроспективний аналіз становлення і розвитку сучасної системи спорту для всіх вказує на необхідність використання наявного наукового досвіду, накопиченого попередніми поколіннями дослідників, у тому числі і досвіду організаційної взаємодії суб'єктів системи спорту для всіх на муніципальному рівні для підвищення ефективності її функціонування.

Враховуючи той факт, що, порівняно з минулим, сьогодні в суспільстві відбулися значні соціально-економічні зміни, в першу чергу, пов'язані з переходом до ринкових умов господарювання, вважаємо за необхідне пошук нових напрямів і технологій оптимізації діяльності суб'єктів системи спорту для всіх.

Перспективи подальших досліджень. Перспективним видається дослідження з питань розробки інноваційних механізмів взаємодії суб'єктів системи спорту для всіх, представлених різними соціальними інститутами муніципального рівня, які дозволили б вирішити існуючі соціальні протиріччя та проблеми, скоординувати зусилля, досягти консенсусу відносно визначеної мети та завдань.

Література

1. Вацеба О. М. Нариси з історії спортивного руху в Західній Україні / О. М. Вацеба. — Івано-Франківськ: Пілея—НВ, 1997. — 232 с.
2. Дутчак М. В. Спорт для всіх в Україні: теорія та практика / М. В. Дутчак. — К.: Олімп. л-ра, 2009. — 280 с.
3. Дутчак М. В. Система спорту для всіх як складова здорового способу життя // Олімпійський спорт і спорт для всіх: XIV Міжнар. наук. конгр., присвячений 80-річчю НУФВСУ (Київ, 5—8 жовтня 2010 р.): тези доповідей. — К.: Олімп. л-ра, 2010. — С. 613.
4. Литвиненко С. Н. Педагогическая система управления развитием спорта для всех // Теория и практика физ. культуры. — М., 2006. — № 2. — С. 59—63.
5. Мічуда Ю. П. Сфера фізичної культури і спорту в умовах ринку: закономірності функціонування та розвитку / Ю. П. Мічуда. — К.: Олімп. л-ра, 2007. — 216 с.

6. *Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту* / Державний комітет України з питань фізичної культури і спорту. — К., 2004. — 16 с.

7. *Приходько И. И.* Комплексный подход к организации совершенствования управления физической культурой и спортом / И. И. Приходько, В. И. Мудрик // Матер. научно-практ. конф. "Научно-практические проблемы преподавания физической культуры в высших учебных заведениях". — Белгород: БЮИ, 1999. — С. 27—30.

8. *Радугин А. А.* Социология: курс лекций / А. А. Радугин, К. А. Радугин. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: Центр, 2001. — 224 с.

9. *Система государственного и муниципального управления: учебник* / под общ. ред. Г. В. Атаманчука. — М.: Изд-во РАГС, 2005. — 488 с.

10. *Управление физической культурой и спортом: учеб. пособ. для ин-тов физ. культ.* / И. И. Переверзин, Н. Н. Бугров и др. — М.: Физкультура и спорт, 1989. — С. 61.

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ

Надійшла 28.03.2011